

**ÇOCUKLAR HAKKINDA DÜZENLENECEK
YASA TASARILARI VE ÇOCUKLARIN
KORUNMASINA DAİR ÖNERİLER**

**DİYARBAKIR BAROSU
ÇOCUK HAKLARI MERKEZİ**

ÇOCUKLAR HAKKINDA DÜZENLENECEK YASA TASARILARI VE ÇOCUKLARIN KORUNMASINA DAİR ÖNERİLER

**DİYARBAKIR BAROSU ÇOCUK HAKLARI MERKEZİ
TARAFINDAN HAZIRLANMIŞTIR.**

EKİM 2025

DİYARBAKIR BAROSU
ÇOCUK HAKLARI MERKEZİ

LİSE CAD. 4. SK. GÜNEŞ 2009 APT. A/BLOK NO:1
YENİŞEHİR/DİYARBAKIR
TELEFON: 0549 440 25 21

İçindekiler

- I. Amaç
- II. Kapsam
- III. Çocukların Maruz Kaldığı Sistemik Sorunlar
- IV. Öneriler
 - A. Ekonomik Sorunlar ve Sosyal Destek Eksikliği
 - B. Çocuk Bakımevleri
 - C. Çocuk İşçiliği
 - D. Eğitim Müfredatı
 - E. Cinsel İstismar ve Taciz
 - F. Çocuk Evlilikleri
 - G. Şiddet
 - H. Cinayet ve Kaybedilme
 - İ. Adli Süreçlere Dahil Olan Çocuklar (Suça Sürüklenen Çocuklar - Mağdur Çocuklar)
 - J. Uyuşturucu ve Alkol Bağımlılığı
 - K. Sosyal Medya – Dijital Bağımlılık ve Tehlikeli İçerikler
 - L. Devlet Politikası ve Karar Süreçlerine Katılım Hakkı

I. Amaç

Çocukların yer aldığı tüm alanlarda yararlarına gözetir düzenlemeler yapılması, bu düzenlemeler yapılırken çocukların katılım hakkının göz önünde bulundurulması, mağdur veya şüpheli olarak adli olaylara karışmalarının önüne geçilerek güvenliklerinin sağlanması, dahil oldukları adli süreçlerin üstün yararları gözetilerek yürütülmesi, suça sürüklenme ihtimali bulunan çocukların suça sürüklenmeden tespiti ile gerekli önlemlerin alınması, koruyucu ve destekleyici tedbirlerin genişletilerek aktif bir şekilde uygulanması ve her türlü zarardan çocukların korunması amacıyla mevzuatlarda ve uygulamada yaşanan sorunların çözümüne dair öneriler getirmek amacıyla hazırlanmıştır.

II. Kapsam

Çocukların toplum içerisinde yaşadığı ekonomik, sosyal, kültürel ve adli dahil olmak üzere her türlü sorunun tespiti ve çözümü konuları çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

III. Çocukların Maruz Kaldığı Sistematik Sorunlar

- A. Ekonomik Sorunlar ve Sosyal Destek Eksikliği
- B. Çocuk Bakımevleri
- C. Çocuk İşçiliği
- D. Eğitim Müfredatı
- E. Cinsel İstismar - Taciz
- F. Çocuk Evlilikleri
- G. Şiddet
- H. Cinayet ve Kaybedilme
- İ. Adli Süreçlere Dahil Olan Çocuklar (Suça Sürüklenen Çocuklar - Mağdur Çocuklar)
- J. Uyuşturucu ve Alkol Bağımlılığı
- K. Sosyal Medya - Dijital Bağımlılık ve Tehlikeli İçerikler
- L. Devlet Politikası ve Karar Süreçlerine Katılım Hakları

IV. Öneriler

A. Ekonomik Sorunlar ve Sosyal Destek Eksikliği

Toplum genelinde kültürel çeşitliliğin korunması, birey özelinde ise bilişsel gelişim, öğrenme kolaylığı ve kültürel bağlılığın sağlanabilmesi için temel bir hak olan ana dilde eğitim hakkı ve bu hakka erişimin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Erken uyarı sistemleri kurulması, okul devamsızlığı, yoksulluk, şiddet riski gibi durumlarda sosyal hizmet uzmanlarının aileyi düzenli olarak ziyaret etmesi gerekmektedir.

Sosyal yardım programları çocukların eğitime devamını güvence altına alacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.

Birçok çocuk yeterli beslenemediği için gelişim problemi ve sağlık sorunu yaşamaktadır. Her çocuğun yeterli beslenmesinin sağlanması için gerekli önlemler alınmalıdır. İhtiyaç sahibi ailelere yapılan sosyal yardımın ve ihtiyaç sahibi ailelerin tespitine yönelik saha çalışmalarının arttırılması gerekmektedir.

Okul çağındaki çocukların okullarda yeterli beslenmesinin sağlanabilmesi için gerekli desteklerin verilmesi gerekmektedir. Çocuk doktorlarının anlatımı ve diğer verilerin gösterdiği üzere okulda çocukların açlıktan bayılma vakaları ve o yaş grubundaki çocukların yaygınlaşan yetersiz beslenme verileri de bu desteğin uygulanması gerektiğini göstermektedir.

Ailelerin Birincil Bakım Veren Olarak Desteklenmesi: Çocukların ailelerinden ayrılmadan ailelerin bakım verici olarak desteklenmesi esastır. Bu politika aile birlikteliğinin sağlanması açısından çocuğun ailesinden alınıp bakım evinde bakımının gerçekleştirilmesinden daha doğru bir politikaadır. Ancak bu politikanın işletildiği durumlarda aile yeterince desteklenmezse bu defa çocuğun yetersiz barınma, beslenme, suç çevresi içerisinde büyümesi gibi daha ciddi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Sosyal desteğin arttırılması ve sosyal destek uzmanı sayısının arttırılmasıyla öncelikle çocukların yaşadıkları çevrenin denetimi tam olarak sağlanmalı devamında ihtiyaç duyulan destek doğru tespit edilerek sunulmalıdır.

Ülkemizde genel bütçe içerisinde sosyal harcamalara yeterli bütçe ayrılmamaktadır. Avrupa Birliğinde sosyal harcamalar bütçe içerisinde %28,3 orana sahipken Türkiye’de sosyal harcamalar genel bütçede %12,5 oranında yer almaktadır. Sosyal Devlet ilkesi gereği vatandaşların ihtiyacına yönelik sosyal harcamaların arttırılması gerekmektedir.

Sosyal Ekonomik Destekten yararlanan çocuk sayısı ve Ülkedeki çocuk sayısı üzerinden değerlendirme ve analiz çalışmaları yapılmalıdır.

Çocuklara yönelik sosyal harcamaların arttırılması, koruyucu ve destekleyici tedbirlerin aktif uygulanması, bu alandaki nitelikli personel istihdamının arttırılması gerekmektedir.

Çocuk odaklı bütçeleme yapılmalı, sıkı bir veri ağı sağlanarak veriler doğrultusunda hedeflemeler yapılmalı ve memur kadrosu ile kurumların sahanın tamamına erişmesinin güçlüğü dikkate alınarak bağımsız denetlemeler yapan sivil toplum kuruluşları ile koordineli hareket edilerek destek sağlanma süresi hızlandırılmalıdır.

Bu süreç planlamanın devamında tamamen sahada çalışmak üzerine ilerlemelidir. Sürecin masa başı prosedürleri ve evrak işi olarak görülmesi halinde sonuç alınması mümkün değildir.

Çocuklar arasındaki eşitliğin sağlanabilmesi için:

- Aile ortamı (Geniş aile, çekirdek aile, parçalanmış aile, üvey ana ya da baba, ana ya da babanın eğitim öğrenim durumu, ailenin ekonomik durumu...)
- Arkadaş ortamı (Suçla ilişkilendirilmiş sosyal çevre)
- Okul ortamı (Diğer öğrenciler ve öğretmenler)
- Genel çevre
- Televizyon, kitap, dergi gibi kitle iletişim araçları,
- Yoksulluk ortamı
- Dengesiz ve adaletsiz gelir dağılımı,
- Göç ortamı,
- Bölgelerarası eşitsizlikler gibi eşitsizliğe neden olan başlıklar ayrı ayrı ele alınmalı ve eşitsizlikleri ortadan kaldıracak politikalar üretilmeli.
- Çocukla ilgili her alanda denetimin arttırılarak barınma, sağlık, eğitim, kıyafet ve diğer temel ihtiyaçların sağlanması gerekmektedir.

B. Çocuk Bakımevleri

Mağdur sıfatıyla adli olaylara dahil olan çocukların birçoğu yaşam hakkı tehlikede olmasına rağmen yurt ve bakımevlerine teslim edilmek istememektedir. Bunun ana sebebini ilgili kurumlarda yeterli niteliğe sahip olmadan çalışan personeller ve yurtlarda yaşanan akran zorbalığı vakaları oluşturmaktadır.

Sistem kronik bir sorun yumağına dönüşmüş olup az sayıda bulunan bakımevlerindeki kapasite sorunu, fiziki yetersizlik, personellerin nitelik olarak yetersizliğiyle beraber sayı olarak da yetersiz olması sebebiyle ilgi ve alakaya muhtaç çocuklara vakit ayıramaması başlıca sorunları oluşturmaktadır.

Bu sorunun önüne geçilmesi için yapılması gerekenler ise bakımevleri sayısının arttırılması, fiziki olarak çocuklara özel imkan ve olanakların sağlanması, personel sayısının arttırılması ve birden çok alanda dezavantaja sahip çocuklara hizmet verecek personellerin yeterliliklerinin tespit edilerek görevlendirilmesi gerekmektedir.

Akran zorbalığı ve personel şiddetine karşı bağımsız denetim mekanizmaları kurulmalıdır. Çocukların kaldıkları kurumlara ilişkin görüşlerini iletebilecekleri şikayet ve öneri mekanizmaları etkin hale getirilmeli ve bu mekanizmalara kolay erişim sağlanmalıdır.

Bakım süreci boyunca çocukların bireysel ihtiyaçlarına uygun psikolojik destek sağlanması zorunlu hale getirilmelidir.

Bakımevine giren çocukların ailelere teslimi için birtakım şartların düzenlenmesi ve ailelerin söz konusu şartları sağlayıp sağlamadığının çocuk aileye teslim edilmeden ve teslim edildikten sonra düzenli periyotlarla takip edilmesi gerekmektedir

C. Çocuk İşçiliği

Ülkede mevcut ekonomik sorunlar nedeniyle çocuklar ucuz iş gücü olarak görülmekte ve kapasitelerini aşan işlerde çalıştırılmaktadır.

Çocukların tamamen hiçbir işte çalıştırılmaması yönünde gerçeklikten uzak bir değerlendirme getirmek mümkün değildir ancak çocukların çalışmalarının ekonomik mecburiyetlerden uzak, rızaya dayalı, kapasitelerini aşmayacak ve emeklerinin karşılığını alacak şekilde gerçekleştirilmesi devlet denetimiyle sağlanmalıdır.

Hiçbir çocuğun yoksulluk sebebiyle eğitim hakkı ihlal edilerek çalıştırılması kabul edilemez. Devlet eğitim hakkının sağlanmasını sadece ücretsiz eğitim imkanı sağlayarak tesis edemez. Çocuğun eğitimine devam etmesini sağlayacak ve koruyacak aile ekonomisinin kurulması ve sosyal destek sağlaması gerekmektedir.

Devlet ağır iş kollarında sanayilerde, inşaatlarda yürüteceği sıkı denetimler ile çocuk işçilerin bu kolları çalıştırılmasına engel olmalıdır.

Ağır iş kollarında çocuk işçi çalıştıran işletmelere ağır cezalar verilmeli, mevzuatlarda düzenlenecek makul bir süre ile faaliyet durdurma kararı verilmeli ve devlet teşviklerinden bir süre yararlandırılmamalıdır.

Çırac ve kalfa olarak rızalarıyla ve güçlerine uygun olarak çalıştırılan çocuklar hakkında yasal düzenlemeler getirilerek sosyal ve ekonomik haklarının koruma altına alınması gerekmektedir.

Sokaklarda işportacılık, araba camları silme, mendil satma gibi işlerde çalıştırılan/çalışan ve dilendirilen çocukların tespiti ile cezai yaptırımlarla birlikte ailelerine yönelik sosyal ve ekonomik destekle söz konusu çalışma ortamının engellenmesi gerekmektedir.

MESEM bünyesinde yaşanan iş kazaları neticesinde birçok çocuğun yaralanması ve hayatını kaybetmesi hususu; devlet kontrolünde yürütülen iş faaliyetlerinde dahi iş güvenliği tedbirlerinin alınmadığı ve yeterli denetim sağlanmadığını göstermektedir. Bu sebeple MESEM bünyesinde yaşanan iş kazalarının önüne geçilmesi, denetimlerin arttırılması ve iş güvenliğinin sağlanması gerekmektedir.

D. Eğitim Müfredatı

Eğitime ve insan haklarına önem veren ülkelerdeki eğitim müfredatı incelenerek eğitim müfredatımız revize edilmelidir.

Özellikle ilkokul müfredatı revize edilerek “İnsan-Çocuk Hakları ve Genel Ahlak Kuralları” temalı dersler eklenmesi gerekmektedir. Bu derslerde çocuklar toplum içerisinde uymakla yükümlü olduğu kuralları öğrenmekle birlikte haklarının neler olduğunu ve bu haklarını nasıl koruyacaklarını öğrenecektir.

Ders içeriği dini bilgilerden bağımsız olarak genel ahlak ve görgü kuralları, saygı, toplu yaşam alanlarında uyulması gereken kurallar ve insan haklarından oluşmalıdır. Çocukluktan kazanılacak bu değerler, daha yaşanabilir bir toplum tesisi için büyük önem taşımaktadır.

Eğitmenlerin de çocuk hakları alanında düzenli meslek içi eğitimler alması gerekirken Milli Eğitim Bakanlığı tarafından aleyhe bir düzenleme yapılarak 1 Eylül 2025 tarihinden sonra yapılacak öğretmen atamalarında pedagojik formasyon belgesi şartının kaldırılmasına karar verilmiştir. Söz konusu kararın kaldırılarak eğitim veren her eğitimcinin pedagojik eğitim alması zorunlu hale getirilmeli ve çocuk haklarına yönelik düzenli meslek içi eğitimler düzenlenmelidir.

E. Cinsel İstismar ve Taciz

Çocuğa Karşı Şiddet ve İstismar Olaylarının Tespit ve İhbarının Zor Olması: Dezavantajlı gruplara yönelik işlenen suçlar genel olarak mağdurun adli mercilere erişiminin zor olması sebebiyle tespiti ve ihbarı zor suçlar arasında yer almaktadır. Özellikle cinsel istismar olayları sonucunda mağdurda oluşan endişe ve korku ile birlikte mağdurun çevresindeki insanların yaklaşım biçimlerinden çekinmesi sebebiyle üçüncü kişilere anlatımın ve adli mercilere başvurunun güçleştiği görülmektedir. Bu sebeplerle birçok vakaya ilişkin başvuru yapılmamakta yapılanların önemli bir kısmı ise mağdurun üzerindeki şok ve korku durumunun azalmasının akabinde olaydan ciddi bir süre geçtikten sonra yapılmaktadır.

Yapılan başvurular sonucunda ise adli makamlarca olaya ilişkin geç başvuruda bulunulmuş olması ve delil olmaması sebepleriyle takipsizlik ve cezasızlık kararları verilmektedir.

Bu durumun önüne geçilebilmesi için şiddet ve istismar olaylarının erken tespiti ve başvuru imkanlarına erişebilirliğin arttırılması, gerekli yönlendirmelerin yapılması gerekmektedir. Bu şekilde adalete erişimin sağlanması mümkün olacaktır. Başvuruda bulunan mağdur çocuklara yönelik süreç içerisinde hızlı aksiyon alınarak mağdurun kafasındaki soru işaretlerinin net bir şekilde giderilmesi ve başta güvenlik olmak üzere her türlü hakkının korunduğuna emin olması gerekmektedir. Mağdurun; ” Bundan sonra ne olacak, nerede kalacağım, güvenliğim sağlanacak mı, ailemi görebilecek miyim?” sorularına yönelik endişeleri giderilerek sürecin mağdur açısından bilinirliği sağlanmalıdır. Bu doğrultuda doktor, hastane çalışanları, öğretmenler başta olmak üzere her türlü kamu personeline gerekli eğitimler verilmelidir.

Küçük yaştaki çocukların istismar fiilini oluşturan davranışların farkında olmaması sebebiyle eylemlerin ne anlama geldiğini uzun zaman sonra anladığı birçok vaka bulunmaktadır. Bu durumların önüne geçilmesi için ilkökul ve okul öncesi dönemlerde çocuklara uygun seminerler düzenleyerek özel bölgeleri ve bu bölgelere kimlerin hangi koşullarda dokunabileceklerinin anlatılması gerekmektedir.

Cezaların Caydırıcı Olmaması : Sarkıntılık düzeyinde cinsel istismar suçunun alt sınırdan ceza tayini cezasızlık algısı yaratmakta ve gerekli caydırıcılığı sağlamamaktadır.

Başta sarkıntılık düzeyinde kalan istismar suçu olmak üzere çocuğa karşı her türlü cinsel eyleme yönelik cezaların arttırılması gerekmektedir.

Failin aynı suçu tekrar işlemesi halinde verilen geçmiş cezanın fail için caydırıcı olmadığına anlaşılmaması ve pedofili olan failin toplumda yer alan çocukların güvenliği için yarattığı ciddi sorun potansiyeli dikkate alınarak verilecek cezada ciddi miktarda arttırım düzenlenmelidir. Salt mükerrerlere özgü infaz rejiminin uygulanması caydırıcılık açısından yeterli değildir.

15-18 yaş aralığındaki çocuklarla cebir, tehdit ve hile olmaksızın cinsel ilişkiye girilmesi eylemi “Reşit Olmayanla Cinsel İlişki” suçu olarak kanunda yer almış ve 2-5 yıl arası hapis cezası düzenlenmiştir. Cinselliğe dair bilgisi sınırlı ve ileri yaştaki bireylere göre daha korumasız olan ilgili yaş grubundaki çocukların cebir, tehdit ve hile olmaksızın psikolojik olarak etki altına alınması ve rızaya dayalı cinsel birliktelik yaşanmasına yönelik cezalar failer açısından caydırıcı boyutlara gelmelidir. Bu sebeple reşit olan kişilerin çocuklara yönelik cinsel davranışlarında hiçbir yaş grubunda rıza kavramı aranmamalıdır.

Çocuğa karşı cebir, tehdit ve hile kullanılarak işlenmeyen cinsel suçlarda da şikayet aranmamalı ve cezalar arttırılmalıdır. Rıza kavramı sadece aynı yaş grubundaki çocukların benzer gelişmişlik düzeylerinde olacağı gerçeği karşısında bu dosyalarda göz önünde bulundurulmalıdır.

Çocukların İkincil Örselenmesi: İstismar mağduru çocukların soruşturma aşamasındaki beyanları Çocuk İzlem Merkezlerinde alınmakta, çocuğun psikolojik açıdan tekrar tetiklenmemesi ve ikincil örselenme yaşanmaması için istisnai durumlar dışında kovuşturma aşamasında tekrar dinlenmemesi gerekmektedir. Uygulamada ise neredeyse her vakada mahkemede mağdur çocuk AGO vasıtasıyla tekrar dinlenmekte ve mağdur edilmektedir. Uygulamanın amaçlanan sonuç doğrultusunda ilerlemesinin sağlanması gerekmektedir.

Mağdurun Rehabilitasyon Süreci: Cinsel istismar suçuna ilişkin soruşturmaya başlanması ile birlikte çocuğun psikolojik olarak iyileşme sürecini takip edecek uzun vadeli rehabilitasyon programları zorunlu hale getirilmelidir.

Cinsel istismar ve taciz mağduru çocukların en yakın temas kurduğu kişiler aile bireyleri olduğundan çocukların olası bir istismar veya tacize maruz kaldıktan sonra davranışlarındaki değişiklikleri görebilmeleri adına ebeveynlere yönelik eğitim programları düzenlenmelidir.

F. Çocuk Evlilikleri

Cinsel istismarın kültürel ve aile onaylı bir hali olarak karşımıza çıkan sistematik bir sorundur. Önüne geçilmesi için bir dizi önlem alınması gerekmektedir.

Türk Medeni Kanunu 124. maddede yer alan istisnai haller kaldırılarak 18 yaş evlenme ehliyeti için kesin sınır olarak kabul edilmelidir.

Okul çağında olmasına rağmen okula gönderilmeyen kız çocukları hakkında araştırma yapılarak denetim sonucunda rapor tanzim edilmesi ve gerekli idari/cezai işlemlerin yapılması halinde çocuk evliliklerinde önemli bir düşüş olacaktır.

Çocuk evliliklerinde tehdit, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, cebir ve yaralama gibi farklı suç tiplerinin ortaya çıkabileceği de gözetilerek soruşturma aşamasının etkin yürütülmesi ve süreci yürüten görevlilerin bu dikkatle çalışması sağlanmalıdır.

Çocukla evlenen fail cinsel istismar suçu hükümlerince cezalandırılmaktadır ancak ebeveynler yönünden doğrudan bir düzenleme bulunmamaktadır.

Ebeveynler yönünden ayrı bir ceza hükmü getirilerek düzenleme yapılması gerekmektedir. Bu suça karışan ebeveynlerin çocuk bakım görevini yerine getirme ehliyetlerinin bulunmadığının anlaşılması üzerine tüm çocuklarının devlet korumasına alınması gerekmektedir.

Çocukların resmi nikahla evlendirilememesi ve dini nikah kısılması hususu dikkate alındığında bu yönde de tedbirlere başvurulmalıdır. Dini nikah kıymak ve çocuk evliliğini sağlamak suretiyle cinsel istismara katkı sunan kişilerin Cinsel istismar suçuna “Yardım Eden” sıfatıyla veya düzenlenecek yeni bir kanuni düzenlemeyle cezalandırılması sağlanmalıdır. Bu kişiler başta imam ve dini görevliler olmak üzere kamu personeli ise memuriyetten çıkartılarak her türlü devlet görevinden yasaklanmalıdır.

Çocuk evliliklerinin yoğun olduğu bölgelerde saha çalışmaları yapılarak düzenli sosyolojik veri toplanmalı, bu veriler yıllık raporlar halinde kamuoyuyla paylaşılmalıdır. Ebeveynlere ve topluma yönelik bilinçlendirme kampanyaları sürekli hale getirilmeli ve denetimler sağlanmalıdır. Yalnızca cezai tedbir değil önleyici sosyal politikalar da uygulanmalıdır.

G. Şiddet

Çocuklara karşı şiddet, ihmal ve istismar belirtileri; sağlık, kolluk ve eğitim öğretim çalışanları müfredatına eklenmelidir. Bu vakaların erken tespiti için büyük önem arz etmektedir.

Şiddete uğrayan ve riskli bir çevrede yetişen çocukların erken dönemde tespit edilerek şiddet uygulayanlara gerekli cezaların verilmesi ve çocukların korunması gerekmektedir. Çocukların daha yakın izleme alınması ve izlemdeki çocuk sayısının arttırılması gerekmektedir. İzleme faaliyetleri kapsamında tüm bölgelerde çalışma yapılması gerekmele birlikte sahada çalışan personel eksikliği gözetilerek ilk aşamada ivedi olarak öncelikli grupların tespit edilmesi gerekmektedir. Bu grupların tespitinde; bölgelere göre ayırım yapılarak yoğun suç çevrelerinde yaşayan çocukların tespiti, suça karışan bireylerin bulunduğu ailedeki çocukların tespiti, ekonomik seviyesi düşük bölgedeki çocukların tespiti şeklinde sınıflandırma yapılmalıdır. Bu çocukların belirli periyotlarla takiplerinin yapılması ve haklarında rapor hazırlanması yönünde saha çalışanlarına mecburiyet getirilmeli ve alınması gereken tedbirlerin bir an önce tespiti ve uygulanması sağlanmalıdır.

Kasten yaralama suçunun çocuğa karşı işlenmesi veya çocuk bakım ve gözetimiyle görevli kamu personeline işlenmesi halinde ceza arttırımı yapılmasına dair yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Akran Arabuluculuğu : Birbirleri ile yaşıt veya yakın yaşta olan çocuklar/gençler arasında yaşanan çatışmaların, tarafız bir akranın aracılığıyla ve kolaylaştırıcılığıyla, yüz yüze müzakereler edilerek yapıcı ve barışçıl bir çözüme ulaştırılmasını hedefleyen uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Akran zorbalığının önüne geçmek için "Akran Arabuluculuğu" çalışmaları artırılmalıdır.

H. Cinayet ve Kaybedilme

Artan çocuk cinayetleri ve kayıp vakalarına yönelik önleyici tedbirler alınmalıdır.Kayıp çocuk vakaları için Amber Alert benzeri anlık bildirim sistemi kurulmalı ve bu sistem tüm yurttan uygulanabilir hale getirilmelidir.

Amber Alarmı : Amber uyarısı veya çocuk kaçırma acil durum uyarısı, kaçırılan çocukların bulunması için halktan yardım istemek amacıyla bir çocuk kaçırma uyarı sistemi tarafından dağıtılan bir mesajdır. Sistem Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkmıştır.

Çocuk cinayetlerinde yasaya göre verilebilecek en yüksek ceza yasal olarak düzenlenmiş olmakla beraber olayların faili meçhul olarak kalmasının önüne geçilmesi gerekmektedir. Bunun için başta bu alanda yetersizliği birçok dava dosyasında anlaşılmış olan kırsal bölgelerdeki kolluk kuvveti olan jandarmaların soruşturmayı yürütmesinin önüne geçilmesi ve yapılacak mevzuat düzenlemeleri ile çocuk kayıp ve öldürme dosyalarında bu alanda gerekli eğitimi alan uzman kolluk kuvvetlerinin yetiştirilmesi ve görevlendirilmesi gerekmektedir.

Kırsal bölgelerde sosyal devlet ilkesine uygun olarak ailelere çocuklarla ilişkilerin yönlendirilmesi için sosyal hizmet uzmanlarınca eğitimler düzenlenmelidir.

Çocukların yaygın olarak bulunduğu bölgelerde kamera sistemleri yaygınlaştırılmalıdır.

İ. Adli Süreçlere Dahil Olan Çocuklar (Suça Sürüklenen Çocuklar - Mağdur Çocuklar)

Dezavantajlı gruplara yönelik işlenen suçlar; mağdurun adli mercilere erişiminin zor olması ve fail tarafından tehdit edilmesi gibi sebeplerle saklı kalabilmektedir. Bu sebeplere çocuklara yönelik suç işlendiğini bilen veya öğrenen her vatandaşın konuyu adli makamlara bildirmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda “Suçu bildirmeme” Türk Ceza Kanunu madde 278’de düzenlenmiş olup 1 yıla kadar hapis cezası öngörülmüş ve 15 yaşını doldurmamayan çocuklar hakkında suçun işlenmesi halinde ise yarı oranında arttırılacağı hüküm altına alınmıştır.

Çocukların korunmasının ve adli olayların araştırılmasının sağlanabilmesi için TCK madde 278’de yer alan ceza sınırlarının arttırılması, mağduru çocuk olan suçlarda suçu bildirmeme halinde cezada yasal alt sınır düzenlenmesi, suçun nitelikli hali için yaş ayrımı yapılmadan tüm çocukları kapsamaması gerekmektedir. Yine TCK madde 279 suçun failinin kamu görevlisi olması halinin düzenlendiği maddede de çocuklara karşı suçun işlenmesi halinde nitelikli hal düzenlemesi yapılmalıdır.

Görevi çocuklarla ilgili olan kamu personellerinin çocuklara karşı işlenen suçları bildirmemesi halinde ilgili personelin meslekten men edilmesi yahut çocuk alanında çalışmasının yasaklanması gerekmektedir.

Mağdur çocuklara yönelik işlenen suçlara yönelik cezaların arttırılması ve çocukların adli süreçlerde ikincil örselenmelerinin önüne geçilmesi ile ilgili “A. Cinsel İstismar - Taciz” başlıklı bölümde gerekli açıklamalarda bulunulmuştur.

Çocukların suça sürüklenmesinin önüne geçebilmek için erken müdahale ve risk değerlendirmesi politikası uygulanmalıdır. Bu politika kapsamında okul, sosyal hizmetler, sağlık ve kolluk arasındaki koordinasyon artırılmalı; risk altındaki çocuklar (terk, geçimsizlik, aile içi şiddet vb.) daha suça yönelmeden tespit edilip desteklenmelidir.

Adli süreçlere mağdur ve suça sürüklenen çocuk şüphelisi olarak katılan çocukların ifadeleri sırasında sosyal hizmet uzmanının bulundurulması zorunlu tutulmalıdır. Kanunda soruşturmayı yürüten savcı tarafından koruyucu ve destekleyici tedbir uygulanmasının hakimden istenilebileceği belirtilmektedir. Oysa bu yetkinin öncelikle çocuk alanında eğitim görmüş ve uzmanlaşmış olan sosyal hizmet uzmanına verilmesi gerekmektedir. Sosyal Hizmet Uzmanı adli olaya karışan ve ifadesi alınan her çocuk hakkında “Destekleyici ve Koruyucu Tedbir” başlığıyla form hazırlamalı ve bu form doğrultusunda savcılık onayı gerekmeksizin doğrudan mahkemeden talepte bulunabilmelidir.

Her dosya kapsamında ilgili formun hazırlanması zorunluluğu getirilmelidir. Tedbir uygulanması sosyal hizmet uzmanı tarafından gerekli görülmüyorsa bu değerlendirmesi de gerekçeleriyle birlikte açıkça yazılmalıdır. Çocuğun ihtiyaç duyduğu koruyucu ve destekleyici tedbir hakkında herhangi bir pedagojik uzmanlığı bulunmayan savcının bu tedbirlere karar vermede ve talep etmede tek yetkili kabul edilerek konunun savcının kişisel düşüncesine ve takdirine bırakılması uygun değildir.

Çocukların aynı suç konusuyla defalarca kez yargılandığı ve tutuklandığı hususu dikkate alındığında öncelikle devletin sorumluluklarını yerine getirmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda Çocuk Koruma Kanununda yer alan **KORUYUCU VE DESTEKLEYİCİ TEDBİRLER** yeniden düzenlenip genişletilerek aktif uygulanmalıdır. Hali hazırda çoğu adli olaya karışan çocuk hakkında sadece tutuklama veya adli kontrol kararı verilmektedir. Bu konuda Adalet Bakanlığına soru önergesi verilerek alınacak bilgiler doğrultusunda sorunun tespitinin tam olarak yapılması gerekmektedir. Önergede yer alabilecek sorular şu şekildedir: “Yıllara göre adli vakalara mağdur sıfatıyla katılan çocuk sayısı kaçtır?”, “Yıllara göre adli vakalara SSÇ sıfatıyla katılan çocuk sayısı kaçtır?”, “Yıllara göre kaç çocuk tutuklanmıştır?”, “Kaç çocuk hakkında Koruyucu ve Destekleyici tedbirlere hükmedilmiştir?”, “Tutuklanan çocuklardan kaç yenisinden suça karışmıştır?”, “Yenisinden suça karışan çocukların kaç hakkında herhangi bir koruyucu ve destekleyici tedbir uygulanmamıştır?”

ÇOCUK SULH CEZA HAKİMLİKLERİ kurulmalıdır. Çocuklar hakkında adli kontrol, tutuklama kararları verilebilmesi için bu alanda ihtisaslaşan özel sulh ceza hakimlikleri kurulmalı ve bu hakimliklerin tutuklama kararından önce koruyucu ve destekleyici tedbirleri uygulaması yaygınlaştırılmalıdır.

Çocuklar hakkında tutuklama kararı verilmesi son çare olmalıdır. Tutuklama yerine çocukların yer alabileceği toplum hizmeti, gözetim, denetimli serbestlik, uzlaşma süreçleri gibi alternatif seçenekler yaygınlaştırılmalı ve Çocuk Ceza İnfaz Kurumları kademeli olarak kapatılmalıdır. Örneğin Finlandiya’da mahkeme sürecinde ceza yerine çocuk refah sistemi içindeki müdahaleler öncelenmektedir. Bu sistem çocukların tekrar suça sürüklenmesinin önüne geçmektedir.

12-15 yaş aralığındaki suça sürüklenen çocuklarda zorunlu olan “Sosyal İnceleme Raporu”, 15-18 yaş aralığındaki çocuklar için de zorunlu hale getirilmelidir.

Sosyal İnceleme Raporunun amacı sadece çocuğun suçu işlediği sırada suçun anlam ve sonuçlarını algılayabilmesi yani cezai ehliyetinin tespiti alanıyla sınırlı kalmamalıdır. Çocuğun suça sürüklenme sebebi (aile, arkadaş, sosyal çevre, maddi durumlar, manevi durumlar, madde bağımlılığı vb.) ayrıntılı araştırılmalıdır.

Sosyal İnceleme Raporu neticesinde **KORUYUCU VE DESTEKLEYİCİ TEDBİRE HÜKMETME VEYA TEDBİR GEREKLİ GÖRÜLMEMESİ HALİNDE GEREKÇELİ RAPOR HAZIRLAMA ZORUNLULUĞU** getirilmelidir.

Çocuğun aynı suça ilişkin birden fazla soruşturma geçirmesi halinde soruşturma makamına konuya ilişkin “Sosyal Hizmet Uzmanı” görevlendirmek, rapor hazırlatmak ve **KORUYUCU VE DESTEKLEYİCİ TEDBİR** sağlamak zorunluluğu getirilmelidir.

Tutuklanan her çocuk için etkili psiko-sosyal destek mecburiyeti getirilmesi gerekir. Bu kişiler tahliye edildikten sonra da uzun vadede takip edilmeli ve gerekli psiko-sosyal destek sağlanmalıdır.

Sonuç olarak; suçta mükerrerlik yoksa, destekleyici/koruyucu tedbirler uygulanmış ve yetersiz kalmamışsa çocuklar ceza infaz kurumu yerine eğitim evlerine gönderilmelidir. Eğitimevlerinde bulunan çocukların takibi ve güvenlikleri için suç tipi ve uzman görüşmelerine göre sınıflandırma yapılmalı, sınıflandırmaya göre tedbirler alınmalı ve sınıflandırma kararı 3 ayda bir gözden geçirilmelidir.

Cezalandırma politikası yerine sosyal destek sağlanmalı ve çocuklar eğitime yönlendirilmelidir. Ancak uygulamada cezaevindeki çocuklar kuruma girdiğinde eğitim, sosyal ve psikolojik destek konusunda bilgilendirilmediği gibi eğitim ve psikolog dilekçelerine dahi etkili ve hızlı cevap alamamaktadır. Oysa çocukların ceza sürecinde bile eğitime erişimi olmalı; ceza sonrası meslek eğitimi ve staj imkânları sağlanmalıdır. Bu sayede yeniden suç işleme riski azaltılabilecektir.

Her çocuğun ait olduğu dil, kültür ve inanç dikkate alınarak rehabilitasyon programları oluşturulmalı; çocukların kimlikleriyle uyumlu destekler verilmeli. Bu yaklaşım, toplumsal bütünleşmeyi güçlendirir.

Çocuk Ceza İnfaz Kurumlarında akran zorbalığı, personel şiddeti yaşanmakta ve çocukların birçok temel hakları ihlal edilmektedir. Cezaevleri bağımsız kuruluşlarca düzenli olarak denetlenmeli, akran zorbalığının önüne geçilmesi için çalışmalar yürütülmeli ve personellerin kamera olmayan alanlarda çocuklarla yaka kamerası olmadan baş başa kalması yasaklanmalıdır.

J. Uyuşturucu ve Alkol Bağımlılığı

Alkol ve uyuşturucu madde kullanım yaşının çok erken yaşlara kadar geldiği görülmekle bu doğrultuda ciddi tedbirler alınması gerekmektedir. Nitekim adli olaylara karışan çocukların çok önemli bir kısmı madde bağımlılığı yaşamaktadır. Ancak ocuğun savcılık ve mahkeme huzurunda bunu açıkça belirtmesine rağmen yargı mensupları bu konuda araştırma, koruyucu ve destekleyici tedbir uygulama yoluna gitmemektedir.

Tutuklanan ve madde bağımlısı olan birçok ocuk herhangi bir tedavi ve destek almamakta ve tahliye olduktan sonra madde kullanımına devam etmektedir. Devletin madde bağımlısı olan ve uyuşturucu madde kullanım çevresinde bulunan çocukları tespit edip koruma altına alması gerekirken bağımlı bir şekilde tutuklanan ve devlet ceza infaz kurumunda bulunan ocuk için dahi destek ve tedavi uygulamaması, aynı çocuğu farklı suçlar için defalarca tutuklarken suça sebebiyet veren bağımlılık gibi sorunları ortadan kaldırma iradesi göstermemesi kabul edilebilir değildir.

Adli olaylara mağdur/SS şüphelisi olarak katılan; madde kullandığını beyan eden veya madde kullandığı yönünde şüphe bulunan her ocuk hakkında gerekli araştırmalar yapılarak destekleyici ve sağlık (EMATEM) tedbirlerinin uygulanması sağlanmalı ve çocuğun tedavi sonrası süreçte düzenli takibinin yapılması gerekmektedir. Bağımlılık şüphesi olan veya bu durumu doğrudan beyan eden çocuklar hakkında tutuklama kararından önce tedavi tedbiri uygulanmalı, ceza infaz kurumu yerine tedavi merkezi/hastanede tutulmalıdır.

Çocukların madde bağımlılığının tedavi edilmesi suç çevresinden uzaklaşması ve suça sürüklenmesini önleyecek en önemli etkenlerden biridir.

Tedavi sürecinden sonra çocukların sosyal çevresini değiştirmeye yönelik rehabilitasyon programları (spor, sanat, meslek kursları) zorunlu hale getirilmelidir.

EMATEM ve benzeri kurumların sayısı arttırılmalı, her bölgede erişilebilir hale getirilmelidir.

K. Sosyal Medya – Dijital Bağımlılık ve Tehlikeli İçerikler

Almanya'da 26.04.2002 tarihinde okulda bulunan 19 yaşındaki genç; 12 öğretmen, bir sekreter, iki öğrenci ve bir polisi ve son olarak kendisini tabancayla öldürmüş ve 17 kişinin ölümüyle sonuçlanan bir olay gerçekleşmişti. Almanya'yı sarsan bu olay üzerine Çocuk Koruma Yasası yeniden ele alınmış ve bir yıl dolmadan yasada çocukların korunması anlayışının mevzuata daha çok girdiği bir hukuksal düzenleme gerçekleştirilmişti. Bu kapsamda düzenlenen Çocuk Koruma Yasası çerçevesinde kamuoyunda(n), çocuğu tehlikeye atan kitle iletişim araçları (yazılı basın, vidyo, CD-ROM'lar, DVD'ler vb.) ndan çocuğun önemli ölçüde korunması için sınırlandırmaları yaygınlaştıran kurallar getirilmişti. Görüldüğü gibi gençlerin içinde bulunduğu acı bir olayın hemen arkasından alınan hukuksal düzenlemeler hem içerik ve hem kapsam olarak hukuksal düzenlemelerinde özerk tüm eyaletleri kapsayacak bir biçimde yaygınlaştırılmış ve ancak 17 kişinin öldürüldüğü bir olayın arkasından getirilen önlemler her şeye karşın gençleri koruma kapsamında değerlendirilmişti. Gençlere ceza arttırılması düşünülmemişti.

Bu sebeple çocukların korunması ve suça karışmasının önlenmesi için öncelikle kronik bir sorun haline gelmiş olan sosyal medya, uyuşturucu ve alkol bağımlılığına karşı tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Kısır bir tartışma zemininde cezaların arttırılması, çocuklara uygulanan ceza indirimlerinin azaltılması üzerine gerçek bir sonuç alınması mümkün değildir.

Düşünce ve ifade özgürlüğü sınırları ihlal edilmeden çocukların sosyal medyadaki zararlı içeriklere ulaşmasının engellenmesi gerekmektedir.

Sosyal medyaya girişte ebeveyn kontrolünün sağlanması gerekirse, uluslararası hukuk sistemlerinde öngörülen (Çin, İsviçre, İsveç vb. ülkelerde) ebeveyn onayı ve yaş kontrolünün getirilmesi, zamansal olarak sınırlandırılmasının hatta bunun için çocuğun kullandığı cihaz için özel bir uygulama geliştirilmesi ve takibinin bununla yapılması şeklinde çalışmalar yapılabilecektir.

L. Devlet Politikası ve Karar Süreçlerine Katılım Hakkı

Devlet kurumlarının çocuk koruma alanında çalışan sivil toplum kuruluşları ile uyum içerisinde çalışması, bu kuruluşlar ile birlikte sorunlar üzerinden zıt düşmek yerine birlikte çözümcül yaklaşımlar sergilenmesi ve ortak faaliyetler düzenlenmesi gerekmektedir. STK'lerin devlet kurumlarına destek olacak şekilde koordineli bir şekilde süreçlere dahil edilmesi şarttır. Çocuk Koruma alanında çalıştırılacak işlere STK'lerden yeterli ve tecrübeli kişilerin alımların sağlanması veya alınacak personellere STK çalışanlarının da eğitici olduğu eğitimlerin düzenlenmesi faydalı olacaktır.

Yıllık “Çocuk Hakları İzleme Raporu” kamuya açıklanmalı, tüm veriler şeffaf biçimde paylaşılmalıdır. Çocuk koruma alanında çalışan personel düzenli aralıklarla zorunlu hizmet içi eğitime tabi tutulmalı, kurumlar arası veri paylaşımı etkin hale getirilmelidir.

Çocukla ilgili ev, okul, yurt, kolluk birimleri, eğitim evleri ve cezaevleri başta olmak üzere her alanda denetimin arttırılması gerekmektedir.

Çocuklarla ilgili her alanda güncel veri analizleri yapılmalı ve yayınlanmalıdır. (Erken evlilik, çocuk işçiliği, SSÇ sayısı, suçlara göre sınıflandırılması, ekonomik durumlar, eğitim seviyesi, koruyucu ve destekleyici tedbir uygulamaları, izlenen çocuk sayısı, izlenemeyen çocuk sayısı, mağdur çocuk sayısı, suç türlerine göre mağdurların sınıflandırılması vs.) Toplumun röntgeni çekilmeden sorunlar tespit edilemez, sorunlar tespit edilmeden çözümler getirilemez. O yüzden **DENETLEME ve TESPİT ETME** her zaman 1. öncelik olmalıdır.

Cezalandırıcı paradigmadan ziyade “yeniden inşa etme, umut verme” paradigması benimsenmeli; çocukların bireysel gelişimini merkeze alan sosyal programlar hayata geçirilmelidir.

Çocuk Koruma alanında çalışan personellerin eksiklik gösteren devlet kurumlarını ve çalışanlarını korumak yerine çocukları korumayı önceliklemesi gerekmektedir. Kurumlar ve personeller; her ihtimalin mümkün olabileceğini kabullenerek eksiklik hallerinde araştırma ve soruşturma yürüterek ihmal gösterenlerin cezalandırılmasını sağlamalıdır.

Özel gruplar olarak ayrıca ele alınması gereken göçmen/mülteci çocuklar, engelli çocuklar gibi dezavantajlı grupların yaşadığı özel sorunlar ayrıca ele alınmalıdır. Bu grupların ihtiyaçlarına yönelik ayrı bir politika geliştirilmesi hem ayrımcılıkla mücadele hem de eşit fırsat yaratma açısından zorunludur.

Çocukların hayatını etkileyen her kararda yaşına ve olgunluğuna uygun şekilde görüşünün alınması gerekmektedir. Bu katılım yerel ve ulusal düzeyde kurulabilecek Çocuk Meclisleri, Danışma Kurulları gibi mekanizmalarla mümkün olacaktır. Katılım hakkı, adli süreçler de dahil olmak üzere eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler alanında da çocukların görüşlerini dikkate alacak şekilde yapılandırılmalıdır.

DIYARBAKIR BAROSU
ÇOCUK HAKLARI MERKEZİ

**İSTİSMARA KARŞI
HUKUKİ DESTEK HATTI
HİZMETİNİZDE !**

**SUSMA,
BİZ BURADAYIZ.**

Bir çocuğun istismara uğradığını veya suç mağduru olduğunu biliyorsanız; İHBAR için adli mercilere, HUKUKİ DESTEK İÇİN bizlere başvurabilirsiniz.

0549 440 25 21

Bu hat ihbar hattı değil, hukuki bilgi ve destek hattıdır.
7/24 Ulaşabileceğiniz Destek Hattımız GİZLİLİK ve GÜVENLİK esasına dayalıdır.

DIYARBAKIR BAROSU
ÇOCUK HAKLARI MERKEZİ

**İSTİSMARA KARŞI
HUKUKİ DESTEK HATTI
HİZMETİNİZDE !**

**SUSMA,
BİZ BURADAYIZ.**

**Suçtan zarar gören bir çocuksan veya zarar gören
bir çocuk tanıyorsan BİZE ULAŞABİLİRSİN.**

0549 440 25 21

Bu hat ihbar hattı değil, hukuki bilgi ve destek hattıdır.
7/24 Ulaşabileceğiniz Destek Hattımız GİZLİLİK ve GÜVENLİK esasına dayalıdır.

DİYARBAKIR BAROSU
ÇOCUK HAKLARI MERKEZİ